

## **RICHTLIJNEN VOOR NEDERLANDSE ONDERTITELING**

Nederland kent een rijke traditie op het gebied van ondertiteling. De Sectie Ondertitelaars van de Auteursbond heeft gemeend dat het tijd werd algemene richtlijnen op te stellen die als uitgangspunt dienen voor een degelijke ondertiteling.

Het gaat hier voornamelijk om ondertitels voor televisie. Bij bioscoopvertalingen wordt soms uitgegaan van een hogere leessnelheid en een ruimere regellengte.

### **VORMGEVING**

Een ondertitel bestaat uit maximaal twee regels. Bij twee sprekers binnen één ondertitel krijgt iedere spreker een eigen regel. In dat geval begint de tweede regel met een streepje, om aan te geven dat er een andere spreker aan het woord is. Na het streepje volgt geen spatie.

Dus:

Waar kom je vandaan?  
-Uit Amsterdam.

Titels worden gecentreerd. Als een titel twee regels beslaat, breken we de zin op een logisch punt af, waarbij de regels qua lengte niet te veel van elkaar mogen verschillen.

Dus niet:

Ik zei  
dat ik er helemaal geen zin meer in had.

Maar:

Ik zei dat ik er helemaal  
geen zin meer in had.

Als een zin doorloopt in de volgende ondertitel, gebruiken we uitlooppuntjes. Inpunten doen we alleen als de spreker pas halverwege een zin te horen is.

Dus:

Als een spreker om wat voor reden dan ook  
niet genoeg heeft aan één ondertitel...

punten we alleen uit en begint de tweede titel  
met een kleine letter.

Maar:

...halverwege een zin binnenkomt,  
dan punten we in.

We proberen een zin niet over meer dan twee of drie ondertitels door te laten lopen.

## **REGELLENGTE**

De maximale lengte van een ondertitel ligt doorgaans rond de 42 tekens (inclusief spaties).

## **SPOTTING/TIMING**

Een ondertitel komt twee tot vijf frames voor het geluid in beeld, dan heeft de kijker het idee dat alles mooi synchroon loopt. Als de spreker is uitgesproken, blijft de titel nog ongeveer een halve seconde in beeld staan.

Als een spreker op of vlak na een beeldwisseling begint, komt de titel op de beeldwisseling in beeld. Als een titel kort voor een beeldwisseling verdwijnt (tien frames of minder), plaatsen we de outcue één frame voor de beeldwisseling, mits er geen titel direct op volgt.

Een titel mag nooit over een scènwisseling heen lopen.

Ondertitels blijven minimaal één en maximaal acht seconden in beeld. Korter mag alleen als de titel vlak voor een scènwisseling zit. Let wel: Titels die korter dan een seconde in beeld zijn, zijn moeilijk te lezen. In noodgevallen laten we zo'n korte titel een paar frames eerder in beeld komen.

De gemiddelde kijker heeft zo'n drie seconden nodig om één regel tekst mee te krijgen. In de meeste ondertitelsoftware komt dit overeen met een leessnelheid van 10 tot 12 tekens per seconde. Kinderen lezen minder snel, dus voor die doelgroep wordt de leessnelheid aangepast.

Tussen twee ondertitels houden we een interval aan van minimaal drie frames.

Als er tussen twee titels een pauze valt van minder dan een seconde, laten we de titels aansluiten.

## **DE VERTALING ZELF**

Een goede ondertitel moet aan een aantal voorwaarden voldoen.

-Er mag geen essentiële informatie verloren gaan. Er moet vrijwel altijd gecompriemd worden, maar alle informatie die voor het verhaal van wezenlijk belang is, moet behouden blijven.

-De ondertitel moet grammaticaal correct zijn, ook als het origineel dat niet is. Als er voor een komisch effect kromme taal gebruikt wordt, gaan we daar liever niet in mee.

-De titel moet vlot leesbaar zijn, de kijker moet alles in één oogopslag meekrijgen. Daarom vermijden we ingewikkelde zinsconstructies en woorden die niet vlot lezen.

-De stijl moet aansluiten bij het origineel. In kostuumdrama's wordt anders gepraat dan in een platte comedy of een gangsterfilm.

## **LEESTEKENS**

We gebruiken normale interpunctie voor een ondertitel. Alleen de puntkomma en het uitroepteken zijn niet toegestaan. Als er iemand schreeuwt, is dat al duidelijk.

De dubbele punt:

Na een dubbele punt volgt alleen bij de directe rede een hoofdletter. Dat geldt ook voor gedachten. In alle andere gevallen volgt een kleine letter.

Dus:

Hij zei: Ik vind het maar niks.

En ook:

Hij dacht: Waar gaat dit over?

Maar:

Ook was er wat te knabbelen:  
chips, pinda's en toastjes met tapenade.

We gebruiken bij een citaat na een dubbele punt alleen aanhalingstekens als er anders verwarring kan ontstaan.

Hij zei: 'Veel mensen vinden dat mooier.'  
Dat geldt blijkbaar niet voor iedereen.

We proberen het gebruik van aanhalingstekens en dubbele punten te beperken.

Dus niet:

Ik zei: Ik vind het heel gezellig.

Maar liever:

Ik zei dat ik het heel gezellig vond.

## **GRAFISCHE TITELS/INSERTS**

Hieronder verstaan we tekst die in beeld komt. Dat kan bijvoorbeeld een locatie of tijdstip zijn, of een bordje met 'verboden toegang'.

Bij een korte insert ('niet voor onbevoegden', bijvoorbeeld) gebruiken we hoofdletters, zonder interpunctie. Als het een langer stuk tekst is (bijvoorbeeld wat er later met een personage gebeurd is, of een inleiding), gebruiken we kleine letters en zoveel mogelijk dezelfde interpunctie als in het origineel. Als de vertaling identiek is aan het origineel (bijvoorbeeld 'New York 1879'), hoeft er niets onder.

Vertaal alleen tekst in beeld die voor het verhaal belangrijk is.

Gesproken tekst gaat altijd voor. Als er tekst in beeld verschijnt terwijl er iemand aan het woord is, wordt de spreker ondertiteld.

## **LIEDJES EN GEDICHTEN**

Gedichten worden in principe altijd vertaald, liedjes alleen als die voor het verhaal van belang zijn. Voor liedjes en gedichten gebruiken we geen hoofdletter aan het begin van de zin en geen interpunctie, alleen komma's en vraagtekens.

## **VOICE-OVER**

Een voice-over wordt net zo vertaald als een gewone spreker. Normale interpunctie, geen aanhalingstekens en geen cursief (mocht dat al een optie zijn). Als de voice-over wordt onderbroken door een spreker (zoals bij filmtrailers vaak gebeurt), gebruiken we voor de voice-over uit- en inlooppuntjes.

Deze keer...

Heb ik wat van je aan of zo?

...is het menens.

## KRACHTTERMEN

Scheldwoorden en ruw taalgebruik komen in geschreven vorm harder aan dan in gesproken vorm. Daarom zwakken we het af. Woorden als 'fuck' en 'shit' zijn in het Nederlands ook zo ingeburgerd dat ze niet vertaald hoeven te worden.

## VERKORTE VORM

Gebruik de verkorte vorm van een bezittelijk voornaamwoord als er geen nadruk op valt.

Dus:

Hij pakte z'n biezen.

Maar:

Dat oude kreng van mij wilde weer niet starten,  
dus gingen we met zijn auto.

Alleen bij ruimtegebrek maken we bij wijze van uitzondering gebruik van 't, 'm, en 'n.

Bij dieren en dingen wordt de verkorte vorm wel gebruikt.

Dus:

Wat was dat voor hond?  
-Geen idee, ik zag 'm niet.

Wat moet ik nou met die auto doen?  
-Ik zou 'm naar de sloop brengen.

Ook bij sommige vaste uitdrukkingen gebruiken we de verkorte vorm. Bijvoorbeeld: hij is 'm gesmeerd.

## **AFBREEKSTREEPJES**

Als een lang woord moeilijk te lezen is, is het toegestaan om een afbreekstreepje te gebruiken. De leesbaarheid staat hierbij voorop. Ook aan het eind van een regel kunnen we een lang woord afbreken, maar alleen als het om een samengesteld woord gaat.

Dus niet:

Ik had zo'n idee dat de be-  
handeling aansloeg.

Maar eventueel wel:

Ze hadden me verteld dat de waterzuiverings-  
installatie kuren vertoonde.

## **GETALLEN**

Getallen van één tot en met twaalf schrijven we voluit. Tientallen ook, maar niet als ze in combinatie met maten of eenheden gebruikt worden. We beginnen alleen een zin met een getal als het in uitgeschreven vorm niet past.

Dus:

Dat heb ik nou al twintig keer gezegd.

Maar:

Het is wel 20 km naar de volgende afslag.

Eén (1) schrijven we altijd met accentjes (één dus).

## **WAT VERTALEN WE NIET?**

Dingen als ja, nee en oké laten we vaak weg. Als de spreker buiten beeld is, kan het beter zijn om deze woorden wel te vertalen.

Hetzelfde geldt voor namen. Die laten we vaak weg (dat scheelt ook weer ruimte/leestijd), maar soms is het duidelijker als de naam er wel bij staat, zeker als er veel mensen door elkaar heen praten.

## **CURSIEF**

Veel klanten geven aan dat het technisch niet mogelijk is om cursief te gebruiken. Mocht het toch kunnen, dan cursiveren we het volgende:

Titels (van boeken, films en dergelijke).

Namen van kranten en tijdschriften.

Woorden uit andere talen, als die woorden hier nog niet zijn ingeburgerd en er geen passend Nederlands alternatief voorhanden is.

Niet cursiveren:

Voice-overs.

Gedachten/herinneringen.

Stemmen buiten beeld.

## **SPELLING/GRAMMATICA**

Voor de spelling en de betekenis van woorden gaan we uit van het Groene Boekje en de (Dikke) Van Dale.

Voor grammaticale kwesties wenden we ons tot de website van Onze Taal.

Esther Daams  
Frank Baurdoux  
Hans Firt  
Ineke Braakman